שְׁלִישִׁי (ג) יָכוֹל לִשְׁתּוֹת (ז) כַּמָּה פְּעָמִים, וְהַכֹּל מִחֲשַׁב שְׁתִיָּה אַחַת אַף עַל גַּב (ח) דְּהִפְסִיק בֵּינְתַיִם (מהרי״ל (הל׳ סדר ההגדה) ומהר״י ותשב״ץ). [ד]מִצְוָה לַחֲזֹר (ט) אַחַר זִמּוּן. הַגָּהּ: (ד) וְהַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן (י) אוֹמֵר ׳הוֹדוּ׳ וְ׳אָנָּא׳ (יא) וְהָאֲחֵרִים עוֹנִין אַחֲרָיו (כל בו (סי׳ ג)), וְהַגָּדוֹל יָכוֹל (יב) לִתֵּן לַקָּטָן רְשׁוּת (מהרי״ל (שם)). וְיָכוֹל לְצָרֵף לְזִמּוּן לְעִנְיַן הַלֵּל, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא אָכַל עִמָּהֶם. וְנָהֲגוּ (ה) (יג) שֶׁבַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כב ט) ׳טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ׳, וְהוּא מִקְּרֵי ׳טוֹב עַיִן׳, שֶׁאָמַר ׳כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוּל׳ וְכוּ׳:

ד טוּר בְּשֵׁם מִדְרַשׁ תְּהִלִּים (קיג ג).

תפ סֵדֶר כּוֹס רְבִיעִי. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א כּוֹס רְבִיעִי, (א) [א]מַתְחִיל ׳לֹא לָנוּ׳ (א) וְגוֹמֵר עָלָיו (ב) אֶת הַהַלֵּל. וְאֵינוֹ אוֹמֵר ׳יְהַלְלוּךָ׳, אֶלָּא אוֹמֵר אַחַר גְּמַר הַהַלֵּל [ב]הַלֵּל הַגָּדוֹל [א]שֶׁהוּא מֵ׳הוֹדוּ לַה׳׳ (ג) עַד ׳עַל נַהֲרוֹת (ג) בָּבֶל׳ (תהליס קלו א-כו) שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה ׳כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר [ג]׳נִשְׁמַת כָּל חַי׳ וְ׳יִשְׁתַּבַּח׳ (ד) עַד ׳וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל׳, (ג) (ה) [ד]וְאָז יֹאמַר ׳יְהַלְלוּךָ׳ עַד ׳מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳,

א מִשְׁנָה פְּסָחִים קי״ז (ע״ב), וּכְמוֹ שֶׁדִּקְדֵּק הָרֹא״ש שָׁם (פ״י סי׳ לב). ב בְּרַיְיתָא שָׁם (קיח.) וּכְרַב יְהוּדָה שָׁם. ג כְּרַבִּי יוֹחָנָן שָׁם וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוּר בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ״ם (ד״ה ור׳ יוחנן). ד כְּרַב יְהוּדָה שָׁם.

בַּאֵר הֵיטֵב

ט״ז (סק״ב): (ג) **יָכוֹל.** וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יִשְׁתֶּה כָּל כָּךְ שֶׁיִּשְׁכַּר. חֹק יַעֲקֹב (סק״ד): (ד) **וְהַגָּדוֹל.** וּמַהֲרִי״ל (הל׳ סדר ההגדה) כָּתַב, קָטָן לֹא יֹאמַר ׳הוֹדוּ׳, אֲבָל ׳אָנָּא׳ אוֹמֵר, וְהַיְינוּ לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אֵין קְפִידָא כָּל כָּךְ, דְּנָשִׁים מִצְטָרְפִין לָזֶה, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב). וְנָשִׁים חַיָּבוֹת גַּם כֵּן בְּהַלֵּל זֶה, עַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק״ו): (ה) **שֶׁבַּעַל הַבַּיִת.** אַף אִם יֵשׁ לוֹ אוֹרֵחַ, עַיֵּן סִימָן ר״א (ס״א). חֹק יַעֲקֹב (סק״ז):

א (א) **וְגוֹמֵר.** נִרְאֶה דְּמִי שֶׁאֵרַע לוֹ אֵבֶל בְּיוֹם טוֹב שֶׁלֹּא נָהַג אֲבֵלוּת קֹדֶם יוֹם טוֹב, דְּגוֹמֵר אֶת הַלֵּל אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אוֹמְרִים הַלֵּל בְּבֵית הָאֵבֶל. חֹק יַעֲקֹב (סק״ב), עַיֵּן שָׁם:

(ג) **בָּבֶל.** וְאֵין אוֹמְרִים ׳רַנְּנוּ צַדִּיקִים׳ וְגוֹ׳. אַחֲרוֹנִים: (ג) **וְאָז.** וְאָנוּ נוֹהֲגִין כְּדַעַת הַטּוּר וְהָרֹא״ש לוֹמַר יְהַלְלוּךָ עַד מֵעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל אַחַר הַלֵּל, וְאַחַר כָּךְ הָנֵי עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה ׳כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳ וְ׳נִשְׁמַת׳ וְחוֹתֵם בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳ עַד ׳חֵי הָעוֹלָמִים׳. וְעַיֵּן טַ״ז סוֹף סִימָן תפ״ו. הַפִּיּוּטִים, דְּהַיְינוּ ׳אָז רוֹב נִסִּים׳ וְכוּ׳ וְ׳אֹמֶץ גְּבוּרוֹתֶיךָ׳, אוֹמְרִים אַחַר שְׁתִיַּת הַכּוֹס, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג. בַּ״ח (ס״א) וְרַשַּׁ״ל (שו״ת סי׳ פח). וּמַהֲרַ״ם הָיָה שׁוֹתֶה אַחַר הַפִּיּוּטִים וְאַחַר ׳כִּי לוֹ נָאֶה׳, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא צָמֵא כְּשֶׁיִּשְׁכַּב, וְכֵן הַגִּירְסָא בַּסִּדּוּרִים, וְכֵן הַמִּנְהָג. בְּלַיְלָה רִאשׁוֹנָה יֹאמַר ׳אָז רוֹב נִסִּים׳ וְכוּ׳ וְלֹא יֹאמַר בַּסִּיּוּם ׳וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה׳,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מֵאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת. (ו) וּלְטַעְמָא דְּנִרְאֶה כְּמוֹסִיף נַמִּי לֵיכָּא, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ אֶלָּא כּוֹס אַחַת. וּמִכָּל מָקוֹם אִם לְאַחַר שֶׁשָּׁתָה רֹב רְבִיעִית לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת יוֹתֵר וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לִשְׁתּוֹת עוֹד, דַּעַת מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ד) כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו מֵחָדָשׁ, מִחֲזֵי כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן תע״ב בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה אין) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה: (ז) **כַּמָּה פְּעָמִים.** וּמִכָּל מָקוֹם אִם הַכּוֹס גָּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדַּאי לֹא יִשְׁתֶּנּוּ כֻּלּוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר [אַחֲרוֹנִים]: (ח) **דְּהִפְסִיק בֵּינְתַיִם.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר שֶׁשָּׁתָה רֹב רְבִיעִית בִּתְחִלָּה, הִפְסִיק הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס: (ט) **אַחַר זִמּוּן.** הִסְכִּימוּ (ז) הָאַחֲרוֹנִים דְּהַאי זִמּוּן אֵינוֹ לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, דְּבִשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ מְחֻיָּב לְהַדֵּר יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה. וְהָכָא לְעִנְיַן הַלֵּל מַיְירֵי, שֶׁמִּצְוָה לְהַדֵּר לוֹמַר הַלֵּל בִּשְׁלֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אֶחָד אוֹמֵר לִשְׁנַיִם ׳הוֹדוּ׳ וְהֵם יַעֲנוּ פָּסוּק שֶׁאַחַר זֶה. וְאוֹתוֹ שֶׁיִּקְרָאוּהוּ לְזִמּוּן זֶה לֹא יֹאכַל וְלֹא יִשְׁתֶּה וְלֹא יְסַיֵּעַ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַזִּמּוּן, אֶלָּא יִשְׁמַע ׳הוֹדוּ׳ וְיַעֲנֶה עִמָּהֶם וְיַחֲזֹר לְבֵיתוֹ. וְגַם בָּזֶה הִסְכִּימוּ דְּאַף שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לוֹמַר הַלֵּל בִּשְׁלֹשָׁה גְּבָרִים גְּדוֹלִים, וְעַל כֵּן אִם יֵשׁ בְּבֵיתוֹ עַל שֻׁלְחָן אַחַר גַּבְרָא בַּר חִיּוּבָא, בְּוַדַּאי מֵהַנָּכוֹן לְצָרֵף אוֹתוֹ לַאֲמִירַת ׳הוֹדוּ׳, מִכָּל מָקוֹם אֵין קְפִידָא כָּל כָּךְ, שֶׁיָּכוֹל לָצֵאת בָּזֶה בְּאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו (וְאִם בָּנָיו הֵם קְטַנִּים עַיֵּן לְקַמֵּיהּ), דְּהַיְינוּ שֶׁהוּא יֹאמַר וְהֵם יַעֲנוּ (ח) [וְהוּא הַדִּין שֶׁאִשְׁתּוֹ יְכוֹלָה לוֹמַר ׳הוֹדוּ׳, שֶׁהֲרֵי גַּם נָשִׁים מְחֻיָּבוֹת (ט) בְּהַלֵּל זֶה כְּמוֹ שֶׁהֵם מְחֻיָּבוֹת בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת. וְכָתַב הַחֹק יַעֲקֹב (סק״ו) דִּלְפִי מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר ׳הוֹדוּ׳ בְּנִגּוּן נְעִימַת קוֹל, יֵשׁ לָחֹשׁ לְמַאי דְּאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא (סוטה מח.) זָמְרָן נָשֵׁי וְעָנְיָן גַּבְרֵי כְּאֵשׁ בִּנְעֹרֶת]. וְאִם רוֹצֶה לְחַזֵּר אַחַר זִמּוּן לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן וְרוֹצֶה לֵילֵךְ לִשְׁכֵנוֹ לְבָרֵךְ שָׁם, (י) לֹא יֹאכַל הָאֲפִיקוֹמָן בְּבֵיתוֹ, דְּהָא עַל כָּרְחָךְ יְהֵא צָרִיךְ לֶאֱכֹל שָׁם דְּבַר מַה כְּדֵי לְהִצְטָרֵף לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן, וְאָסוּר לֶאֱכֹל אַחַר הָאֲפִיקוֹמָן שׁוּם דָּבָר, וְגַם הָאֲפִיקוֹמָן גּוּפָא אָסוּר לְחַלֵּק וְלֶאֱכֹל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תע״ח (ס״א), אֶלָּא יֹאכַל הָאֲפִיקוֹמָן בְּמָקוֹם שֶׁמְּזַמֵּן וּמְבָרֵךְ שָׁם, וְגַם יִשְׁתֶּה שָׁם הַכּוֹס, וְיִשָּׁאֵר שָׁם עַד גְּמַר הַסֵּדֶר, וְאִם רוֹצֶה יַחֲזֹר לְבֵיתוֹ אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיִגְמֹר הַהַלֵּל וְיִשְׁתֶּה כּוֹס רְבִיעִי. (יא) אֲבָל מִכָּל מָקוֹם לֹא נָהֲגוּ עַכְשָׁיו כֵּן לֵילֵךְ לֶאֱכֹל הָאֲפִיקוֹמָן בְּבַיִת אַחֵר, וְעַל כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְבָרֵךְ בְּבֵיתוֹ יְחִידִי מִלֵּילֵךְ בְּאֶמְצַע סְעוּדָתוֹ לְבַיִת אַחֵר וּלְחַפֵּשׂ אַחַר זִמּוּן. אָכֵן אִם רוֹצֶה לְהַדֵּר וּלְקַיֵּם הַכֹּל מִן הַמֻּבְחָר וְאֵין לוֹ בְּבֵיתוֹ זִמּוּן שָׁלֵם שֶׁל שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, יִרְאֶה לְהַזְמִין לְכַתְּחִלָּה לַסְּעוּדָה (יג) אֵיזֶה אוֹרֵחַ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לוֹ זִמּוּן שָׁלֵם לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן וְגַם לַאֲמִירַת ׳הוֹדוּ׳: (י) **אוֹמֵר ׳הוֹדוּ׳ וְ׳אָנָּא׳ וְכוּ׳.** הוּא רַק מִצְוָה לְכַתְּחִלָּה, וְאֵינוֹ לְעִכּוּבָא [פְּרִי חָדָשׁ]: (יא) **וְהָאֲחֵרִים עוֹנִים אַחֲרָיו.** וְאִם אֵין שָׁם כִּי אִם שְׁנַיִם, שְׁנֵיהֶם יֹאמְרוּ הוֹדוּ [אַחֲרוֹנִים]: (יב) **לִתֵּן לַקָּטָן רְשׁוּת.** שֶׁהוּא יֹאמַר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ, וְגַם כְּדֵי לְחַנְּכָם בְּמִצְוֹת. וְזֶהוּ דַּוְקָא בַּאֲמִירַת ׳אָנָּא׳ מִפְּנֵי שֶׁהֵם עוֹנִין אַחֲרָיו אוֹתוֹ פָּסוּק גּוּפָא, (יג) אֲבָל לֹא בְּהוֹדוּ: (יג) **שֶׁבַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ.** אַף אִם יֵשׁ לוֹ אוֹרֵחַ. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין קְפִידָא בָּזֶה אִם בֵּרַךְ אַחֵר [חֹק יַעֲקֹב (סק״ז)]:

א (א) **מַתְחִיל ׳לֹא לָנוּ׳.** בְּלֹא בְּרָכָה. וְאוֹמְרִים הַהַלֵּל (א) מְיֻשָּׁב, אַף שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה אוֹמְרִים מְעֻמָּד, בְּפֶסַח שָׁאנֵי מִפְּנֵי שֶׁמְּיֻשָּׁב הוּא דֶּרֶךְ הֲסִבָּה וְחֵרוּת: (ב) **אֶת הַהַלֵּל.** מִי שֶׁאֵרַע לוֹ אֵבֶל בְּיוֹם טוֹב שֶׁלֹּא נָהַג אֲבֵלוּתוֹ קֹדֶם יוֹם טוֹב, (ג) מִכָּל מָקוֹם גּוֹמֵר אֶת הַהַלֵּל: (ג) **עַד עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל.** וְאֵינוֹ אוֹמֵר ׳רַנְּנוּ צַדִּיקִים׳: (ד) **עַד מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם.** וְנֻסְחָתֵנוּ בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳ (ג) הוּא ׳מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׳. (ד) וּבְדִיעֲבַד אִם חָתַם ׳יִשְׁתַּבַּח׳ בִּבְרָכָה, יֹאמַר אַחַר כָּךְ ׳יְהַלְלוּךָ׳ בְּלֹא חֲתִימָה: (ה) **וְאָז יֹאמַר ׳יְהַלְלוּךָ׳.** [ב]וְיֵשׁ נוֹהֲגִין (ה) כְּהַפּוֹסְקִים לוֹמַר תֵּכֶף אַחַר הַלֵּל ׳יְהַלְלוּךָ׳ עַד ׳כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל׳, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר הַלֵּל הַגָּדוֹל וְ׳נִשְׁמַת׳ וְ׳יִשְׁתַּבַּח׳, וְחוֹתֵם (ו) ׳בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳. [ג](וְיֵשׁ שֶׁחוֹתְמִין (ז) ׳הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה׳ וְכוּ׳ כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳ תָּמִיד). וּלְפִי מִנְהָג זֶה, אִם בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ו) דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות א): (ז) טַ״ז (סק״ג) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ה): (ח) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת (סוכה לח. ד״ה מי): (ט) **לְאַפּוּקֵי הַלֵּל שֶׁל סֻכּוֹת וַעֲצֶרֶת,** עַיֵּן שָׁם בַּתּוֹסָפוֹת: (י) טַ״ז (שם) וּמָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יא) טַ״ז (שם): (יג) **דִּבְלָאו הָכִי מְבֹאָר בְּכַמָּה סְפָרִים בְּשֵׁם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** (ח״ב פח:) **דְּמִצְוָה לְהַזְמִין אוֹרֵחַ עָנִי בַּחַג, וּבִפְרָט בְּפֶסַח שֶׁאוֹמֵר כָּל אֶחָד כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל:** (יג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) בְּשֵׁם מַהֲרִי״ל (סדר ההגדה), עַיֵּן שָׁם הַטַּעַם:

א (א) אַחֲרוֹנִים לְעֵיל בְּסִימָן תכ״ב (ס״ז): (ג) חֹק יַעֲקֹב (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב): (ד) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי׳ תפא סק״ג) בְּבֵאוּר דִּבְרֵי הַטַּ״ז בְּסִימָן תפ״א (ריש הסי׳), וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״ז (ס״א): (ה) עַיֵּן בַּמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ד), וּבְאֵיזֶה סִדּוּרִים נִדְפַּס כְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וּבְאֵיזֶה כַּמִּנְהָג הַזֶּה: (ו) טוּר. וְכֵן אִיתָא בְּהָרֹא״ש (פ״י סי׳ לב) וְכֵן הִסְכִּים הַבַּ״ח (ס״א), עַיֵּן שָׁם: (ז) חֹק יַעֲקֹב (סק״ד). וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א״א סק״ב):

ליקוטי דברי הרב: א] בשו״ע הרב (ס״א) הוסיף: ויש אומרים דהיינו מהללויה הללו את שם ה׳ (תהלים קלה א) עד על נהרות בבל וכן נהגו עכשיו. **ב]** וכתב בשו״ע הרב (ס״א) שכן מנהג העולם במדינות אלו. וכן הנוסח בסידור הרב. **ג]** בשו״ע הרב (שם) הביא שכן מנהג העולם במדינות אלו. וכן הנוסח בסידור הרב.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תפ תפא

(ו) **וְשׁוֹתֵהוּ בַּהֲסִבָּה** [ה]**בְּלֹא בְּרָכָה תְּחִלָּה,** (וּכְבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן תע״ד (ס״א) דְּאָנוּ נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ), (ז) [ו]**וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו ׳עַל הַגֶּפֶן׳. וְאִם שׁוֹתֵהוּ בְּלֹא הֲסִבָּה** (ח) [ז]**צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת פַּעַם אַחֶרֶת בַּהֲסִבָּה,** (ט) (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תע״ב סָעִיף (ו׳) [ז׳]), [ח]**וּמְבָרֵךְ לְפָנָיו ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן׳ לְפִי שֶׁהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִלִּשְׁתּוֹת עוֹד.** הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר ׳שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ׳ וְכוּ׳ קֹדֶם ׳לֹא לָנוּ׳ (ר״ן פרק ערבי פסחים (יט. ד״ה ערבי)), וְלִפְתֹּחַ הַפֶּתַח (י) כְּדֵי לִזְכֹּר שֶׁהוּא לֵיל שִׁמּוּרִים, וּבִזְכוּת אֱמוּנָה זוֹ יָבֹא מָשִׁיחַ וְיִשְׁפֹּךְ חֲמָתוֹ עַל הָעַכּוּ״ם (מהר״י ברונא), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְיָכוֹל לִגְמֹר הַלֵּל (יא) אַף שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה. (רמב״ם והמגיד פרק ח׳ (ה״י)):

ה צִיַּנְתִּיו לְעֵיל סִימָן תע״ד (אות א). ו גַּם זֶה שָׁם (אות ב). ז צִיַּנְתִּיו לְעֵיל סִימָן תע״ב סָעִיף (ו׳) [ז׳]. ח צִיַּנְתִּיו לְעֵיל בְּסִימָן תע״ד.

א טוּר בְּשֵׁם אָבִיו (רא״ש פ״י סי׳ לג) מִדִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵף טוֹב עֶלֶם (פיוט ׳אלהי הרוחות׳ לשבת הגדול), וְשָׁכַן כָּתַב הָרִי״ף (כז.) וְשָׁכַן כָּתְבוּ כָּל הַגְּאוֹנִים.

תפא שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת אַחַר אַרְבַּע כּוֹסוֹת. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [א]**אַחַר אַרְבַּע כּוֹסוֹת** (א) **אֵינוֹ רַשַּׁאי לִשְׁתּוֹת יַיִן אֶלָּא מַיִם.** הַגָּהּ: וְכָל הַמַּשְׁקִין דִּינָן (א׳) כְּיַיִן (בית יוסף (סוף הסי׳)). וּמִי שֶׁהוּא אִסְטְנִיס אוֹ (ב) תָּאֵב הַרְבֵּה לִשְׁתּוֹת, יָכוֹל לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי (ג) *וְיֹאמַר עָלָיו הַלֵּל

בְּאֵר הֵיטֵב

וּבְלַיְלָה שְׁנִיָּה יֹאמַר ׳אֹמֶץ גְּבוּרוֹתֶיךָ׳ וְכוּ׳ וְלֹא יֹאמַר בַּסִּיּוּם ׳וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח׳. מַטֵּה מֹשֶׁה (סי׳ תרס), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב). וְהַחֹק יַעֲקֹב (סק״ה) כָּתַב וְאֵין נוֹהֲגִין כֵּן, רַק אוֹמְרִים הַכֹּל בִּשְׁנֵי לֵילוֹת שָׁוִין. נוֹהֲגִין בְּאֵלּוּ הַמְּדִינוֹת לִמְזֹג כּוֹס אֶחָד יוֹתֵר מֵהַמְסֻבִּין, וְקוֹרִין אוֹתוֹ כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא:

א (א׳) **כְּיַיִן.** בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות ב) כָּתַב שֶׁנּוֹהֲגִים הָתֵּר בִּשְׁתִּיַּת לַאקְרִי״ץ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, וְאַף עָפִּי״ל טְרַאנְ״ק שָׁרִי. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי׳) דְּהַיְינוּ אוֹתוֹ

בֵּאוּר הֲלָכָה

הָרַמְ״א, וְהַכֹּל מִחֲשַׁב שְׁתִיָּה אַחַת, רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אֲפִלּוּ הָיָה בְּהַנִּשְׁאָר שִׁעוּר רְבִיעִית, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

א * וְיֹאמַר עָלָיו הַלֵּל הַגָּדוֹל. עַיֵּן בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ג). **וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הַטּוּר דְּלֹא פְּלִיגֵי הַגְּאוֹנִים רַק אִם כּוֹס חֲמִישִׁי צְרִיכָה חֲתִימָה בְּאַפֵּי נַפְשֵׁהּ אוֹ צָרִיךְ לִכְלֹל אוֹתָהּ בַּחֲתִימָה דְּכוֹס רְבִיעִי, אֲבָל בְּלִי חֲתִימָה כְּלָל רַק בַּאֲמִירַת פְּסוּקֵי הַלֵּל הַגָּדוֹל, לֹא סַגִּי לְהַתִּיר לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי. וּלְפִי זֶה הַאי דִּינָא דְּהַגָּ״הּ לֹא מַיְירֵי רַק בְּדַוְקָא אִם לֹא גָּמַר עֲדַיִן אֶת הַחֲתִימָה דְּ׳מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳,** [דְּכָל שֶׁגָּמַר שׁוּב אִי אֶפְשָׁר לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי, דְּבַאֲמִירַת ׳הוֹדוּ׳ גְּרֵידָא לֹא שָׁרִי לִשְׁתּוֹת, וְלַחְתֹּם בִּבְרָכָה כְּבָר מַסִּיק הַטּוּר דְּאָסוּר מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה פְּלוּגְתָא דְּרַבְּוָותָא]. **וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן,** דְּהָא הֵם חָתְרוּ לִמְצֹא הֶתֵּר זֶה לְמִי שֶׁהוּא אִסְטְנִיס וְצָמֵא לִשְׁתּוֹת, וְזֶה מָצוּי בְּיוֹתֵר אַחַר שֶׁכְּבָר גָּמַר כָּל הַסֵּדֶר וּפָסַק כְּבָר מִלִּשְׁתּוֹת, **וְכֵן מִפַּשְׁטוּת דִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם** (פ״ח ה״י) **וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם** (נתיב ה ח״ד) **מַשְׁמַע גַּם כֵּן לְהֶדְיָא דְּבַאֲמִירַת פְּסוּקֵי הַלֵּל הַגָּדוֹל גְּרֵידָא בְּלִי שׁוּם חֲתִימָה שָׁרִי לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי. וּמָצָאתִי לְהַגְּרַ״ז** (ס״א) **שֶׁמְּפָרֵשׁ גַּם כֵּן כִּדְבָרֵינוּ בְּכַוָּנַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁכָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל וְ׳נִשְׁמַת׳ עַד הַחֲתִימָה, עַיֵּן שָׁם, אֶלָּא שֶׁהוֹסִיף בָּזֶה חוּמְרָא, דְּכָל זֶה בְּשֶׁלֹּא אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל בְּכוֹס רְבִיעִי, הָא אִם אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל בְּכוֹס רְבִיעִי כְּמִנְהָגֵנוּ, לֹא שָׁרִינַן לֵיהּ לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי בַּאֲמִירַת הַלֵּל.** וְהַטַּעַם נִרְאֶה, מֵאַחַר שֶׁאֵין בָּזֶה שׁוּם הִתְחַדְּשׁוּת וְתוֹסֶפֶת שֶׁבַח שֶׁהֲרֵי כְּבָר אָמַר פְּסוּקִים אֵלּוּ פַּעַם אַחַת, **וְכֵן מַשְׁמַע פַּשְׁטוּת דִּבְרֵי מָגֵן אַבְרָהָם** (סק״א) **לְהַחְמִיר בָּזֶה. אֶלָּא שֶׁמָּצָאתִי לַפְּרִי מְגָדִים דְּלֹא מִסְתַּבְּרָא לֵיהּ לְהַחְמִיר בָּזֶה, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁמַּשִּׂיא דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְכַוָּנָה אַחֶרֶת.** וְעַיֵּן בְּהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי (פ״ח אות כ) בְּשֵׁם רַב עַמְרָם (סדר ר״ע ח״ב סי׳ פז), וּמַשְׁמַע שָׁם גַּם כֵּן דְּאִם יֵשׁ לוֹ כּוֹס חֲמִישִׁי לֹא יֹאמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל בְּכוֹס רְבִיעִי, וּכְפַשְׁטוּת דִּבְרֵי מָגֵן אַבְרָהָם, עַיֵּן שָׁם. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי לַשִּׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים (כו: אות א) **שֶׁכָּתַב דְּמִדִּבְרֵי הָרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם מַשְׁמַע דִּבְלִי שׁוּם חֲתִימָה כְּלָל מֻתָּר לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי בַּאֲמִירַת הַלֵּל. אֶלָּא שֶׁמִּדִּבְרֵי הַטּוּר לֹא מַשְׁמַע כֵּן, עַיֵּן שָׁם, וְהוּא מַמָּשׁ כִּדְבָרֵינוּ,** אֶלָּא שֶׁנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה לוֹ גִּירְסָא אַחֶרֶת בַּטּוּר בְּדִבְרֵי שַׂר שָׁלוֹם וּבְדִבְרֵי רַב עַמְרָם, עַיֵּן שָׁם, **וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

׳יְהַלְלוּךָ׳ שָׁכַח וְחָתַם ׳בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳, (ס) שׁוּב לֹא יַחְתֹּם בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳, אֶלָּא יֹאמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל וְ׳נִשְׁמַת׳ וְ׳יִשְׁתַּבַּח׳ עַד ׳מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׳: (ו) **וְשׁוֹתֵהוּ.** וְהַפִּיּוּטִים, דְּהַיְנוּ ׳אָז רֹב נִסִּים׳ וְכוּ׳, (ט) אוֹמֵר אַחַר שְׁתִיַּת הַכּוֹס, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג, וּמַהֲרַ״מ הָיָה שׁוֹתֶה אַחַר הַפִּיּוּטִים וְאַחַר ׳כִּי לוֹ נָאֶה׳, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה צָמֵא כְּשֶׁיִּשְׁכַּב, וְכֵן הוּא בַּסִּדּוּרִים. בְּלַיְלָה רִאשׁוֹן יֹאמַר (י) ׳אָז רֹב נִסִּים׳ וּבְלַיְלָה שֵׁנִי יֹאמַר ׳אֹמֶץ גְּבוּרוֹתֶיךָ׳, וְיֵשׁ נוֹהֲגִין שֶׁאוֹמְרִים הַכֹּל בִּשְׁנֵי לֵילוֹת שָׁוִין: (ז) **וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו וְכוּ׳.** וּבִבְרָכָה זוֹ יִפְטֹר גַּם הַכּוֹס שְׁלִישִׁית, וּכְדִלְעֵיל סִימָן תע״ד (סק״ג): (ח) **צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת פַּעַם וְכוּ׳.** וְהוּא הַדִּין בְּכוֹס שְׁלִישִׁי גַּם כֵּן דִּינָא הָכִי לְהַמְחַבֵּר. מִיהוּ לְעִנְיַן בְּרָכָה לְפָנֶיהָ (יא) דַּוְקָא בְּכוֹס רְבִיעִי שֶׁלֹּא חָשַׁב לִשְׁתּוֹת עוֹד כְּלָל, (יב) מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכוֹס שְׁלִישִׁי שֶׁבְּלָאו הָכִי חָשַׁב לִשְׁתּוֹת עוֹד עַל סְמַךְ (יג) בְּרָכָה זוֹ, לֹא מִקְרֵי הֶסַּח הַדַּעַת וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ: (ט) **וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תע״ב.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּהִכְרִיעַ שָׁם בַּהַגָּ״הּ דִּלְדִידָן שֶׁאֵין דַּרְכֵּנוּ לְהָסֵב בְּכָל הַשָּׁנָה, אֵין לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסִבָּה: (י) **כְּדֵי לִזְכֹּר שֶׁהוּא לֵיל שִׁמּוּרִים.** וְאֵין מִתְיָרְאִין מִשּׁוּם דָּבָר. וְנוֹהֲגִין בְּאֵלּוּ מְדִינוֹת לִמְזֹג כּוֹס אֶחָד יוֹתֵר מֵהַמְסֻבִּין וְקוֹרִין אוֹתוֹ כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, (לְרַמֵּז שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁכְּשֵׁם שֶׁגְּאָלָנוּ ה׳ יִתְבָּרֵךְ מִמִּצְרַיִם, הוּא יִגְאָלֵנוּ עוֹד וְיִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ לְבַשְּׂרֵנוּ): (יא) **אַף שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה.**

וְאַף שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֶה הָאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם:

א (א) **אֵינוֹ רַשַּׁאי וְכוּ׳.** הַרְבֵּה טְעָמִים יֵשׁ בָּזֶה בַּפּוֹסְקִים, (א׳) יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ מִשּׁוּם שֶׁמִּצְוָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבְנִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲפִלּוּ כָּל הַלַּיְלָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חֲטָפַתּוּ שֵׁנָה, וּכְדִלְקַמֵּיהּ (ס״ב), וּלְהָכִי לֹא יִשְׁתֶּה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר וְיִתְבַּטֵּל מִמִּצְוָה זוֹ, (ב) וּלְפִי סְבָרָא זוֹ דַּוְקָא יַיִן אוֹ שְׁאָר מַשְׁקֶה הַמְשַׁכֵּר. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ דְּלֹא יְהֵא נִרְאֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, שֶׁנִּרְאֶה כְּמַתְחִיל בִּסְעוּדָה אַחֶרֶת, (ג) וּלְפִי זֶה כָּל חֲמַר מְדִינָה אָסוּר אַף שֶׁאֵינוֹ מְשַׁכֵּר. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל טַעַם מַצָּה מִפִּיו עַל יְדֵי שְׁתִיָּתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָסְרוּ לֶאֱכֹל אַחַר הַסֵּדֶר מִטַּעַם זֶה, וּלְפִי טַעַם זֶה כָּל מַשְׁקֶה אֲפִלּוּ אֵינוֹ חֲמַר מְדִינָה וְאֵינוֹ מְשַׁכֵּר, אָסוּר. וּמִסְתִּימַת דִּבְרֵי הַמְחַבֵּר וְרַמְ״א מַשְׁמַע (ד) שֶׁדַּעְתָּם לְהַחְמִיר כְּכָל הָנֵי טַעֲמֵי. וּמִכָּל מָקוֹם כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאִינְגְבָע״ר וַואסָע״ר וְהוּא הַדִּין טֵיי״א אוֹ עָפִּי״ל טְרַאנְ״ק, וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ גַּם לַאקְרִי״ץ, מֻתָּר, דְּזֶה אֵינוֹ מְבַטֵּל טַעַם מַצָּה וּכְמַיָּא בְּעָלְמָא הוּא, [אָכֵן בְּעָפִּי״ל טְרַאנְ״ק (ה) שֶׁכּוֹתֵשׁ אֶת הַתַּפּוּחִים בְּבֵית הַבַּד וְיֵשׁ לָהֶם טַעַם גָּדוֹל, יֵשׁ אוֹסְרִים]. וְהִנֵּה אַף דִּלְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לְהַחְמִיר בְּכָל דָּבָר שֶׁמְּבַטֵּל טַעַם מַצָּה, (ו) מִכָּל מָקוֹם בִּמְקוֹם צֹרֶךְ גָּדוֹל יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל סְבָרָא הָרִאשׁוֹנָה לְהַתִּיר לוֹ לִשְׁתּוֹת שְׁאָר מַשְׁקִין שֶׁאֵין מְשַׁכְּרִין, (ז) וּבִפְרָט בְּלֵיל שֵׁנִי בְּוַדַּאי יֵשׁ לְהָקֵל בִּשְׁאָר מַשְׁקִין שֶׁאֵין מְשַׁכְּרִין: (ב) **תָּאֵב הַרְבֵּה לִשְׁתּוֹת.** אֲפִלּוּ יַיִן: (ג) **וְיֹאמַר עָלָיו הַלֵּל הַגָּדוֹל.** דַּוְקָא (ס) אִם לֹא סִיֵּם עֲדַיִן הַבְּרָכָה וְשָׁתָה כּוֹס רְבִיעִית, (ט) אָז יָכוֹל לוֹמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל עַד סוֹף וְלַחְתֹּם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ס) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי׳ תפא סק״ג) וְהַגְּרַ״ז (ס״א): (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (י) עַיֵּן בַּמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ה): (יא) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב): (יב) דְּהָא לְהַמְחַבֵּר אֵין מְבָרֵךְ אֶלָּא בְּרָכָה אַחַת עַל כֻּלָּם, וּכְדִלְעֵיל סִימָן תע״ד (ס״א): (יג) וּלְדִידָן דִּמְבָרְכִינַן עַל כָּל כּוֹס, אִם כֵּן כְּשֶׁבֵּרֵךְ עַל שְׁלִישִׁי לֹא הָיָה כַּוָּנָתוֹ רַק עָלָיו, וְאִם כֵּן יֵשׁ לְבָרֵךְ גַּם בַּתְּחִלָּה, רַק מִשּׁוּם דִּמְסַפְּקָא לָן בְּעִקַּר הֲסִבָּה אִם נוֹהֶגֶת כְּהַיּוֹם, לְהָכִי אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסִבָּה מִשּׁוּם דְּנִרְאֶה כְּמוֹסִיף, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי׳ תעט סק״א): **א** (א׳) בֵּאוּר הַגְּרָ״א: (ב) (ג) פְּרִי חָדָשׁ: (ד) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״א) וּנְהַר שָׁלוֹם (סק״א), וְכֵן מַשְׁמַע מֵהַגְּרָ״א: (ה) מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי׳) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ו) הַגְּרַ״ז (ס״א): (ז) עַיֵּן אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ג): (ס) כֵּן כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים בְּכַוָּנַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א), וְעַיֵּן שָׁם שֶׁמְּצַדֵּד דְּאֶפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ בְּשֶׁכְּבָר אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל, כֹּל שֶׁלֹּא סִיֵּם הַבְּרָכָה, יָכֹל לוֹמַר עוֹד הַפַּעַם הַלֵּל הַגָּדוֹל וְלַחְתֹּם בִּבְרָכָה וְלִשְׁתּוֹת, וְעַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה (ד״ה ויאמר): (ט) פּוֹסְקִים:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah